

4. Булик-Верхола С. Традиція запозичень в українській музичній термінології. *Українська філологія: школи, постаті, проблеми. Збірник наукових праць Міжнародної конференції, присвяченої 150-річчю від дня заснування кафедри української словесності у Львівському університеті*. Львів, 1999. Ч. 2. С. 89–99.

5. Гороть Є.І., Коцюк Л.М., Малімон Л.К., Павлюк А.Б. Великий англо-український словник. 100 тисяч слів. Вінниця: Нова книга, 2011. 1700 с. URL: https://e2u.org.ua/s?w=bully&dicts=17&highlight=on&filter_lines=on (дата звернення: 08.03.2021).

6. Кияк Т.Р. Семантичні аспекти нормалізації термінологічних одиниць. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2008. № 38. Житомир : ЖДУ. С. 77–80.

7. Кочан І. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами в сучасній українській мові. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 519 с.

8. Куньч З.Й. Питоме й запозичене в термінології: проблема балансу. *Теорія терміна: конкретизація лексико-семантичних парадигм*. Львів : Галицька Видавнича Спілка, 2018. 180 с.

9. Ментинська І. Б. Шляхи поповнення української комп'ютерної термінології. *Термінологічна актуалізація української мовної дійсності*. Львів : Галицька Видавнича Спілка, 2020. 232 с.

10. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство: Підручник. Львів : Світ, 1994. 216 с.

11. Словник музичної термінології. Відтворення видання 1930 року. Київ, 2008. 135 с. URL: <http://encyclopedia.kiev.ua/vydaniya/files/slovnuk-muzychnoi-terminolohii.pdf> (дата звернення: 14.03.2021).

12. Юцевич Ю. Музика. Словник-довідник. Тернопіль., 2003. 352 с. URL: <http://term.in.ua/> (дата звернення: 13.03.2021).

УДК 811.161.2 282

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.15.2>

СПОСОБИ НОМІНАЦІЇ В ТЕМАТИЧНІЙ ГРУПІ ЛЕКСИКИ ТКАЦТВА В СЕРЕДНЬОНАДДНІПРЯНСЬКИХ ГОВІРКАХ

METHODS OF NOMINATION IN THE THEMATIC GROUP OF WEAVING VOCABULARY IN THE MIDDLE DNIEPER DIALECTS

Жуган Н.А.,

orcid.org/0000-0001-9874-1867

кандидат філологічних наук,

викладач

Черкаського державного бізнес-коледжу

Оскірко О.П.,

orcid.org/0000-0001-8486-9173

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри гуманітарних та природничих дисциплін

Міжрегіональної академії управління персоналом

У статті на матеріалі говірок середньонаддніпрянського ареалу української мови проаналізовано способи номінації ткацької лексики, зокрема лексико-семантичної групи назв осіб, пов'язаних із ткацтвом, та лексико-семантичної групи назв пристроїв, знарядь та дій, пов'язаних із виготовленням основи для ткання. Ці групи об'єднують репрезентанти таких сем: 'людина, яка займається тканням'; 'дружина ткача'; 'чоловік ткалі'; 'син ткача'; 'дочка ткача'; 'підмайстер ткача'; 'людина, яка не вміє або лінується ткати', 'пристрій, на якому снують основу для ткання', 'снувати, робити основу для ткання', 'знаряддя для намотування ниток на котушку човника', 'знаряддя, за допомогою якого готують основу для намотування на навій (ритки)', 'крючок для протягування ниток через начиння і блят'.

У процесі дослідження представлено особливості репрезентації з'ясовано структурно-семантичну організацію: лексеми, що виникли шляхом морфологічної чи семантичної деривації; аналітичні назви – атрибутивні й субстантивні словосполучення; пропозитивні – у формі речення. Частина однослівних найменувань збережені у свідомості діалектоносіїв попри архаїзацію самих реалій. Бажання мовців дати більш докладну характеристику предмета, назву якого вони не пам'ятають, спонукає до вживання прийменниково-відмінкових конструкцій, словосполучень, пропозитивних структур, що свідчать про незавершеність процесу номінації та архаїзацію спеціалізованих назв у пам'яті інформантів. Простежено особливості номінативних процесів цих груп лексики, виявлено системні зв'язки досліджуваних номенів. Засвідчено лексеми, які мають різні словотвірні, фонетичні, акцентуаційні та граматичні варіанти в середньонаддніпрянських говірках, зумовлені здатністю мовців до індивідуального творення, спричинене

ного системою говірок, так і міждіалектними контактами. Звернено увагу на власне терміни, субститути, що набули спеціалізованого значення за суміжністю з поняттями виробничої лексики та за подібністю форми, й загально-вживані назви. Полісемантичність та структурна організація цих лексико-семантичних груп свідчать про архаїзацію ткацького ремесла та динаміку його лексичного складу.

Ключові слова: номінація, сема, репрезентант, лексема, термін, семантика, варіант, лексико-семантична група.

The article has analyzed the methods of nomination of weaving vocabulary, in particular the lexical-semantic group of persons' names connected with weaving, and the lexical-semantic group of names of devices, tools and actions connected with making the basis for weaving. These groups bring together representatives of the following families: 'a person engaged in weaving'; 'a weaver's wife'; 'a weaver's man'; 'a weaver's son'; 'a weaver's daughter'; 'a weaver's apprentice'; 'a person who does not know how to weave or is lazy to do it', 'a device on which the warp is woven, 'to warp, to make a warp weave', 'a tool for winding threads on a shuttle spool (ritki)', 'a hook for pulling threads through utensils'.

In the course of the research the peculiarities of representation have been presented, the structural-semantic organization has been clarified: lexemes that have arisen by morphological or semantic derivation; analytical names – attributive and substantive phrases; and propositional – in the form of a sentence. Some of the one-word names are preserved in the minds of dialect bearers, despite the archaization of the realities themselves. The desire of speakers to give a more detailed description of a subject, the name of which they do not remember, encourages the use of prepositional-case constructions, phrases, propositional structures, indicating the incompleteness of the nomination process and archaization of specialized names in the memory of informants. The peculiarities of the nominative processes of these vocabulary groups have been traced, the system connections of the examined nouns have been revealed. The lexemes that have different word-forming, phonetic, accentuation and grammatical variants in the Middle Dnieper dialects, due to the ability of speakers to individual creation caused by the system of dialects, and interdialectal contacts have been proved. Attention has been paid to the actual terms, substitutes that have acquired specialized meaning in connection with the concepts of industrial vocabulary and similarity of form, and common names. The polysemanticity and structural organization of these lexical-semantic groups testify about the archaization of the weaving craft and the dynamics of its lexical composition.

Key words: nomination, sema, representative, lexeme, term, semantics, variant, lexical-semantic group.

Постановка проблеми. Дослідження тематичних груп лексики, процесів трансформації її структурного складу й семантики є одним із важливих завдань сучасного мовознавства. Оскільки лексичний склад діалектної мови вважають найбільш динамічним порівняно з іншими структурними рівнями, оскільки він зазнає змін як унаслідок власне лінгвальних, так і позамовних чинників: архаїзація лексем, спричинена деактуалізацією реалій, міжмовні й міждіалектні контакти, взаємовплив і взаємопроникнення літературно нормативних і діалектних елементів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У другій половині ХХ ст. об'єктом лексикологічних досліджень стала народна виробнича термінологія. Терміносистему ткацтва як тематичну групу, що об'єднує низку лексико-семантичних груп, у науковій літературі проаналізовано в лексикологічному, етимологічному, лексикографічному та лінгвогеографічному аспектах (З. Веселовська [3], О. Трубачов [11], Й. Дзендзелівський [7], Т. Трухан [12], Т. Вороніна [4], М. Павлова [10], І. Ніколаєнко [9], Г. Гримашевич [5]). Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що лексика ткацтва, зокрема в середньонадніпрянських говірках, досліджена лише частково, зовсім відсутні праці, записані в польових умовах від старшого покоління діалектоносіїв, які мали стосунок до ткацького промислу.

Постановка завдання. Мета статті – комплексно дослідити лексико-семантичні групи назв осіб, пов'язаних із ткацтвом, і назв пристроїв, зна-

рядь та дій, пов'язаних із виготовленням основи для тканин, виявити системні зв'язки досліджуваних номенів, їхню семантику та варіативність.

Виклад основного матеріалу. Об'єктом докладного аналізу в статті стали дві лексико-семантичні групи (ЛСГ): назв осіб, пов'язаних із ткацтвом, і назв пристроїв, знарядь та дій, пов'язаних із виготовленням основи для тканин. У межах кожної з них вирізняємо семантичні мікрогрупи назв (СМГ), що реалізують семи. ЛСГ назв осіб, пов'язаних із ткацтвом, нечисленна; її утворюють репрезентанти сем: 'людина, яка займається тканням'; 'дружина ткача'; 'чоловік ткалі'; 'син ткача'; 'дочка ткача'; 'підмайстер ткача'; 'людина, яка не вмє або лінується ткати'.

Сема 'людина, яка займається тканням' репрезентована в середньонадніпрянських говірках лексемами *ткач* (Ул, Гл, Лщ, Зл, Вш), *т'кал'а* (Лщ, Мд, ВБ, Мск, Лн, Вш), *ткач'иха* (Ул, Сч, Пп, Мск, Вн, ТР), *ткач'и(у)ха* (Бб, См, Гл, Хл, Вл, Лз, ВБ, Тн), *т'кач'ка* (Мд, Тп), *т'кал'ниці'а* (Б), а також *'ж'інка* (Рг, Окс, Сгн, Др), *'баба* (Нст, Кр, Мр, Зв) та формами множини *ткач'і*, *ба'би*. Репрезентанти семи утворені за допомогою суфіксів *-их(а)*, *-л(я)*; спорадично вживані специфічні деривати утворені найчастіше за допомогою суфіксів *-к(а)*, *-льниць(я)* (*т'кач'ка*, *т'кал'ниці'а*). Загально-вживані лексеми *'ж'інка*, *'баба* набули вторинної номінації, можливо, через те, що в досліджуваних говірках цим ремеслом займалися в основному жінки і здебільшого (у 1950–1960-х рр. ХХ ст.) жінки найстаршого віку.

Розподіл трудової діяльності за статтю, який відбувався здавна, сприяв тому, що ткацтвом займалися переважно жінки, але траплялися випадки, коли ткацтво було чоловічим ремеслом, особливо якщо воно набувало виробничого характеру. Лексема *ткач* може позначати осіб як чоловічої, так і жіночої статі [8, с. 114–115].

Із репрезентантами семи 'людина, яка займається ткацтвом' тісно пов'язані маніфестанти сем, виділених за диференційними ознаками «спорідненість та свояцтво», «ставлення до роботи».

Сему 'дружина ткача' реалізують термінолексеми *ткач'иха* (Мд, Мр, Лп, Кл, Хл, Мл, Нб, Жт, См), *ткач'ова* (Гл) та загальноновживані назви зі спеціалізованою семантикою *дружина* (Дм, Тп, Лз), *жінка* (Зв, Тн, Кр, Вл, Лзр, Мск, Др, Ул, ДВ, Жт, Івх, Кл, Кз, Лщ, Нст, Пп, Рг, Сб). А оскільки ткачів у селах було небагато, то жінку могли називати на ім'я чи називали дружиною: *по імен'ї* (Вр, Дв, Мрн, Зл, ТР, Глз, Бб, Чв, Б, Влш, ВБ, Вн, Сч, Вшн, Глк, Окс). У говірках переважають однослівні загальноновживані номени. Також наявні по дві дублетні назви: *ткач'иха // дружина ткач'а* (Лз), *дружина // дружина ткач'а* (Тп). У тлумачному словнику лексема *ткачиха* подана зі значенням «дружина ткача» [2, с. 1456].

Сему 'чоловік ткалі' реалізовано лексемами *ткач* (Мд), *мужик* (Мрн), *чоловік* (Мд, Хл, Дв, Мл, Кр, Мск, Зкр, Дбр, Влш, Мрп, Тн, Вл, Лзр, Др, Ул, ДВ, Жт, 34, Івх, Шп, Шш, Кл, Кз, Лщ, Пп, Рг, Сб) та складеними найменуваннями *ткалин чоловік* (Мд), *ткач'ишин чоловік* (Лз, Кз), *чоловік ткач'ихи* (ВБ), *отой що ч'є* (Гл). Термін *ткач* засвідчено лише в одній говірці, а більша частина репрезентантів – загальноновживані слова, що набувають спеціального значення в контексті. До власне термінів належить лексема *ткач*. У ВТССУМ *ткач'ишин* – «належний ткачіві» [ВТССУМ, с. 1456]. У багатьох говірках чоловіка ткалі називали *по імен'ї* (Вр, Дв, Мск, Зл, Влш, Лн, ТР, Глз, Бб, Чв, Б, ВБ, Вн, Сч, Вшн, Глк, Окс) [8, с. 115].

Сему 'син ткача' реалізують лексеми *син* (Мд, Хл, Мл, Гл, Влш), *дити* (Дв, Дм, Мск, Зкр, Дбр, Лз), в інших досліджуваних говірках репрезентант *по імен'ї* (Вр, Дв, Мск, Зл, Влш, Лн, ТР, Глз, Бб, Чв, Б, ВБ, Вн, Сч, Вшн, Глк, Окс). Іноді для вдокладнення інформації мовці використовували словосполучення *ткач'ихи син* (Кн), *дити ткач'ихи* (Лз).

Сему 'дочка ткача' репрезентовано терміном *ткач'івна* (Мрп), лише у двох говірках – термінологічними словосполученнями *ткач'ихи дочка* (Кн), *дити ткач'ихи* (Лз), загальноновживаними

назвами *дочка* (Мд, Хл, Мл, Гл, Мск), *дити* (Дм, Дв, Мск, Зкр, Дбр) та *по імен'ї* (Вр, Дв, Мск, Зл, Влш, Лн, ТР, Глз, Бб, Чв, Б, ВБ, Вн, Сч, Вшн, Глк, Окс). Лексема *ткач'івна* – термін, підтвердженням чого є визначення у тлумачному словнику – «дочка ткача» [2, с. 1456]. Отже, репрезентанти сем 'син ткача', 'дочка ткача' здебільшого реалізують семантику спорідненості, тоді як зв'язок із ткацтвом виявлений спорадично в назві *ткач'івна* та субстантивних словосполученнях *ткач'ихи дочка*, *дити ткач'ихи*.

Сема 'підмайстер ткача' представлена лексемою *підмайстер* (Мд, Мл), проте здебільшого, за інформацією діалектоносіїв, у них не було підмайстрів, оскільки в сім'ях, де були ткачі, це ремесло передавали нащадкам, а пізніше воно взагалі деактуалізувалося. Лексема *підмайстер* має більш загальне значення, тому що вона вживана в термінолексиці різних галузей.

Сему 'людина, яка не вмє або лінується ткати' репрезентують кілька лексем і їхніх варіантів: *ледар* (Хл, Мрп, См), *ледар* (Вл, Влш, Глз, Бб), *лодар* (Гл), *лодар* (Влш, Лн, Шп), *ледач'а* (Лп, Др, Нб, Вн, ТР, Нх, Кл, Мл, Гл, Кр, Мрн, Шп, Івх, Лзр), *ледашч'о* (Мрп, Шп, ВБ, См), *ледашч'иц'а* (Кз, Шш), *ледац'уга* (Мд, Вр, Вл, Зв, Ул), *л'інт'айка* (Влш, Нб), *неук* (Кл), *нероба* (Мд), *трутине* (Мд), *вал'ачка* (Дм) та прикметником *л'їнива* (Лз, Мрп). Оскільки в першій половині ХХ ст. селяни мали працювати від малого до великого, в кількох говірках сему представлено реченневими конструкціями *не було таких* (Окс, Ст), *всі робили* (Шш). У тлумачному словнику подано номени *валяка* «розм. ледар», *неук* «розм. нетямуща, недосвідчена, мало знаюча людина», *трутень* «перен. розм. нероба» [2, с. 111, 783, 1482]. Таким чином, вищезазначені маніфестанти належать до загальноновживаної емоційно-зabarвленої лексики, реалізуючи поширене в середовищі селян негативне ставлення до лінивих людей.

У ЛСГ назв пристроїв, знарядь та дій, пов'язаних із виготовленням основи для ткацтва, виокремлюємо СМГ, що реалізують семи: 'пристрій, на якому снують основу для ткацтва', 'снувати, робити основу для ткацтва', 'знаряддя для намотування ниток на катушку човника', 'знаряддя, за допомогою якого готують основу для намотування на навій (ритки)', 'крючок для протягування ниток через начиння і блят'.

Маніфестанти семи 'пристрій, на якому снують основу для ткацтва' походять від дієслова *снувати*: *с'нівниц'а* (Лщ, Шп, Тп, Кл, Глз, ВБ, Гл, Хл, Мрп, Зв, Ул, Нст, Влш, Пп, Тн), *с'нівниц'а* (Мд), *с'новниц'а* (Бб, Лп), *ос'нівниц'а*

(Мд, Мл), *снубалка* (ДВ), *снубал'ник* (Кр), *снубал'ниц'а* (Сч, ДВ, Окс). Найуживанішою в обстежених говірках є лексема *с'н'івниц'а* та її варіанти *с'н'івниц'а*, *с'новниц'а*, *ос'н'івниц'а*. Словотвірний варіант *снубалка* притаманний західній зоні середньонадніпряньського ареалу (Уманський, Христинівський і Тальнівський райони). Лексеми *оснівниця*, *снівниця* «примітивний прилад, на якому намотують (снують) основу (нитки) для ткання полотна» засвідчені й у полтавських говірках [1, с. 68].

Назви на позначення пристрою, на якому снують основу для ткання, та найменування його частин перебувають у відношеннях ціле – частина. Лексичну репрезентацію сем засвідчено лише в окремих говірках, зокрема, семи ‘стержень (веретено)’ – *с'тержин'* (Рг), *штур* (Кл), *шп'ін'* (Хл), *к'ілоч'ки* (Мд); ‘перехрестя’ – *перех'рес'т'а* (Мл, Мд, Дв), *навхрест* (Кл), *поренч'і* (Гл); ‘частина, за допомогою якої роблять чини’ – *кон'і* (Лн); ‘кілочок у снівниці’ – *ш'томпил'* (Гл), *с'тержин'* (Мл, Лн), *шпич'ак* (Мл), *к'ілоч'ок* (Мд), *к'ілоч'ки* (Мд), *колюч'ки* (Лп), *друч'ок* (Дм, Кл). Репрезентанти, що реалізують частини снівниці, заступили власне терміни найменуваннями з інших виробничих сфер (*перех'рес'т'а*, *штур*, *шпеник*, *шп'ін'*, *с'тержин'*) чи загальноживані (*к'ілоч'ок*, *к'ілоч'ки*, *колюч'ки*, *друч'ок*).

Загалом кількість репрезентантів на позначення частин пристрою, на якому снують основу для ткання, незначна, тому що інформанти не розрізняли частини снівниці. Зафіксовані здебільшого лексеми, які іменують частини снівниці, тотожні назвам, що позначають частини витушки. Це одиниці виробничої лексики, які у свідомості діалектоносіїв закріплені як такі, що можуть позначати частини примітивних механізмів, а отже, набувають термінологічної семантики.

Сему ‘місце, де перехрещуються нитки основи’ реалізують лексеми *ч'іни* (Мл, Дв, Гл, Лз, Бб, Мск), *кобила* (Вр), *перех'рест'а* (Вр, Мд, Сб) та прийменниково-відмінкова словоформа (*у*) *нач'ин'і* (Бб, Мрп). До терміносистеми ткацтва належить тільки лексема *ч'іни*, яку зафіксовано у словнику Б.Д. Грінченка з двома значеннями: 1) «м'есто, гдѣ перекрещиваются нити основы»; 2) «колышки въ сновалкѣ, при помощи которых дѣлаются чини» [6, с. 462] та у словнику – «місце, де перехрещуються нитки основи» [2, с. 1601]. Інші назви набули спеціалізованої семантики.

Сему ‘снувати, робити основу для ткання’ представлено лексемами *снубат'* (Лп, Вр, Мрп, Лз, Лн, Дм, Дв, Тп, Сгн, Мрп, Мд, Нх, Мл, Хл, Глз, Гл, Кн, Нст, Зл, Пп, ДВ, Івх, Зкр, Кл, Лщ,

Сб, Рг, Тн, Вн, ТР, Ст, Нб, Бб, Окс), *мо'тат'* (Лз) та словотвірними варіантами *оснубат'* (Кр), *обснубат'* (ТР), *наснубат'* (Пп). У розповідях інформанти часто вживають особові форми дієслів теперішнього часу *снуб'ю* (Мд, Окс), *снуб'єм* (Окс), *снуб'ємо* (Дбр), *снуб'іец'а* (Сгн, Кл, Дв, Зкр) і форми минулого часу, оскільки дія відбувалася в минулому (*снубала* (Гл), *снубали* (Дм, Зкр, Лз, Тн, Вн, ТР, Ст, Нб, Бб, Окс, ПП, Івх, Лщ, Дв), *оснубали* (Кр), *обснубали* (ТР)) та словосполучення *наки'дат' на ос'нову* (Мд). Отже, складниками семантичної мікрогрупи є дієслово *снубат'* та його формотворчі і словотвірні варіанти [8, с. 105].

Лише в кількох говірках засвідчено лексичну реалізацію семи ‘знаряддя для намотування ниток на шпульку’: *п'радка* (Бб, Дв, Мрп, Лзр, Дбр, Мрп, Сб, ВБ), *п'радка* (Вр, Зл, Сч, Влш). В інших говірках діалектоносії не пам'ятають назви знаряддя, за допомогою якого намотували нитки на шпульку, оскільки в їхніх родинах або не ткали, або вони не виконували цієї дії, зважаючи на вікову категорію (1930–1950-і роки народження).

Сему ‘знаряддя, за допомогою якого готують основу для намотування на навій (ритки)’ реалізує лексема *ритки* (Лз, Дм, Вр, Дв, Мд, Мл, Хл, Глз, Гл, Бб, Ст, Зл, Сч, Зкр, Дбр, Сб).

Найменування частин знаряддя, за допомогою якого готують основу для намотування на навій, перебувають у відношеннях ціле – частина стосовно цього пристрою. Репертуар маніфестантів обмежений, зрідка презентовані дві семи: ‘зубки’ – *зуби* (Гл, Дбр), *зубки* (Дм, Мд, Гл), *зубч'ики* (Лз, Хл, Гл, Мд, Дм, Вр, Глз); ‘відстань між зубками’ – *ш'ч'ілина* (Вр), *два пал'ц'і шир'ни* (Лп). Ще для двох сем ‘довгі планки рамки’, ‘кінці риток’ взагалі не засвідчено лексичної реалізації, оскільки діалектоносії вже не членують зазначений семантичний простір.

Сему ‘крючок для протягування ниток через начиння і блят’ представлено невеликою кількістю лексем та їхніх фонетичних і словотвірних варіантів: *голка* (Мд, Кр), *глиц'а* (Вр, Хл, Мл), *кл'уч'ка* (Гл), *кр'уч'ок* (Вр, Мл), *круч'ок* (Кр), *круч'еч'ок* (Дм), *палоч'ка* (Дм). У більшій частині говірок не зафіксовано номенів на позначення цієї реалії, оскільки мовці її не використовували або ж вона стерта в пам'яті діалектоносіїв. Лексеми *глиц'а* і *кл'уч'ка* полісемантичні; значення, що стосується ткацтва, зафіксовано в «Словарі» Б. Д. Грінченка: *глиця* «при ткані ковра: лин'їйка для раздѣлення верхнихъ и нижнихъ рядовъ основы ковра»; *ключка* «крючокъ для протягиванія нитей через начиння и блят (у ткачей)»

[6, III, с. 290, 255]. Серед поданих до термінологічних належать лексеми *г'лиця'а*, *к'л'уч'ка*, до тих, що набули спеціалізованого значення, – *кр'у'ч'ок* та його фонетичні і словотвірні варіанти, до загальноновживаних – *палоч'ка* [8, с. 106].

Висновки. Отже, у ЛСГ назв осіб, пов'язаних із ткацтвом, засвідчено, що ткацьким промислом займалися переважно жінки, на що вказують спеціальні номени з афіксами *-их(а)*, *-л(я)*, *-к(а)*, *-льниц(я)*, *-івн(а)*. Репрезентанти, які мають основу *тка-*, належать до терміносистеми ткацтва. У досліджуваних говірках лексема *тка'ч'иха* в розумінні діалектоносіїв має значення «жінка, яка займається тканням», тоді як у словниках її подано з іншою семантикою – «жінка ткача» [6, IV, с. 268; 2, с. 1456]. Спеціалізованого значення набули загальноновживані назви *ха'з'айка*, *ж'інка*, *баба*, *доч'ка*, *син*, *ч'олов'ік*, що репре-

зентують міжтематичні зв'язки. Назви пристроїв, знарядь та дій, пов'язаних із виготовленням основи для ткання, представлено не в усіх говірках або взагалі їх не засвідчено, особливо найменувань частин цих знарядь. До власне термінів ткацтва належать лексеми *с'н'івниц'а* з її фонетичними варіантами, *ритки*, *г'лиця'а*, *к'л'уч'ка*. Субститути (*кр'у'ч'ок*, *штур*, *шп'ін'*, *штомтил'*, *с'тержин'*) набули спеціалізованого значення за суміжністю з поняттями виробничої лексики та за подібністю форми (*перех'рес'т'а*, *шп'ич'ак*, *зуби*). Інші маніфестанти – загальноновживані назви (*ш'ч'ілина*, *колючки*, *дру'ч'ок*, *к'ілоч'ок*, *по'ренч'і*). Деякі семи мовці реалізують пропозитивними структурами ('відстань між зубками' *два пал'у'ї шири'ни*), оскільки знання про об'єкт ще наявні, однак назва стерта з їхньої пам'яті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ващенко В.С. Словник полтавських говорів. Харків : Вид-во Харківського ун-ту, 1902. Вип. 1. 107 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Веселовська З.М. Народна українська і російська термінологія культури конопель та льону. *Наукові записки Харківської науково-дослідницької кафедри мовознавства*. 1929. № 2. С. 63–76.
4. Воронина Т.Е. Сельскохозяйственная лексика украинских говоров Воронежской области : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.662 «Славянские языки». Воронеж, 1970. 22 с.
5. Гримашевич Г.І. Динаміка лексики ткацтва в середньополіських говірках. *Філологічний вісник Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини*. 2011. Вип. 1. С. 219–225.
6. Грінченко Б.Д. Словарь української мови. Київ, 1907–1909. Т. 1–4.
7. Дзендзелівський Й.О. Термінологія, пов'язана з ткацьким станком у говірках Закарпатської області. *Доповіді та повідомлення*. 1957. Вип. 1. С. 77–80.
8. Жуган Н.А. Лексика ткацтва в середнонаддніпрянських говірках : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2019. 331 с.
9. Ніколаєнко І.О. Структура й ареальна характеристика лексики традиційного ткацтва в українських східнословобожанських говірках : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / НАН України; Інститут української мови. Київ, 2000. 545 с.
10. Павлова М.Р. Полесская терминология ткачества на общеславянском фоне : автореф. ... дис. канд. филол. наук. Москва, 1990. 18 с.
11. Трубачев О.Н. Ремесленная терминология в славянских языках (Этимология и опыт групповой реконструкции). Москва : Наука, 1966. 416 с.
12. Трухан Т.М. Беларуская лексіка ткацтва. Стан вивчення і задачі. *Беларуская лінгвістыка*. 1987. Вып. 32. С. 56–62.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ ГОВІРОК

Дв – Дівички, Дм – Демянці Переяслав-Хмельницький р-н; Ул – Улашівка, Б – Буда Таращанський р-н; Лщ – Ліщина, Лн – Леонівка, Шп – Шпендівка Кагарлицький р-н; Кр – Карапиші Миронівський р-н; Нст – Насташки Рокитнянський р-н **Київської обл.**;

Зкр – Зікранці Семенівський р-н; Лзр – Лазорки Гребінський р-н; Чв – Чевельча Оржицький р-н **Полтавської обл.**;

Вл – Вільшана, Хл – Хлестунівка, Мрн – Моринці Городищенський р-н; Нх – Нехайки, Кл – Коломиці, Тп – Тополі Драбівський р-н; Жт – Житники Жашківський р-н; Др – Драбівці, Глз – Гельмязів Золотоніський р-н; Бб – Бобрися, Лп – Ліпляве, Кз – Козарівка, Кн – Кононча Канівський р-н; Ст – Ступичне Катеринопільський р-н; Гл – Глушки, Зв – Завадівка, Мрп – Миропілля, Нб – Набутів, См – Саморідня Корсунь-Шевченківський р-н; Вн – Виноград, ТР – Товсті Роги Лисянський р-н; Івх – Івахни, Пп – Попудня Монастирищенський р-н; Вш – Вишнополь, Зл – Зеленьків Тальнівський р-н; ДВ – Доброводи, Рг – Рогова Уманський р-н; Влш – Вільшанка, Сч – Сичівка Христинівський р-н; Вр – Вершаці, Мд – Медведівка, Мл – Мельники, Сб – Суботів Чигиринський р-н; ВБ – Велика Бурімка, Мск – Москаленки Чорнобаївський р-н; Сгн – Сигнаївка, Лз – Лозоватка Шполянський р-н **Черкаської обл.**;

Дбр – Дібрівка, Глк – Голиково Новомиргородський р-н **Кіровоградська обл.**